

איפה זה כתוב

היה שמחה בסדום, חגיגה לילית. לוט, השופט החדש, נתפס בקלקלתו. עבר על החוק. שופט עבריין, איזה צירוף מנוגד. הכניס אורחים נגד התקנון. וכל אנשי העיר נסבו על ביתו מנער ועד זקן, התגודדו מחאה. רק היום התמנה וכבר עומד להשריש נורמות חדשות. לא ניתן, נלמדו לקח בסופו של דבר הוכו בסגורים, נאלצו להתפזר. הבטיחו לעצמם שיהיה לזה המשך. לא יעברו לסדר היום. עלו על יצועם בהחלטה נחושה להמשיך מחר בצעדים הנדרשים. אבל הם לא קמו. מטר של גופרית ואש מחה אותם מתחת השמים. הירדן שטף את הבקעה, יש המלח התהווה.

נשמותיהם עלו למרום. אמרו לעצמם: קיבלנו נעשינו בעולם הזה, לפחות יהיה לנו חלק לעולם הבא. אין נענשים בכפליים. אבל מצאו את הדרך חסומה: "אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא".

ואנו מדמינים אותם, שדופי גופרית וצורכי מלח, צרופי כבשן אש, תוהים: "מדוע? על מה האף והחמיה?"

וקוראים באוזניהם פסוק נצח: "הלא זה עוון סדום, גאון שבעת לחם ושלוות השקט היה לה ולבנותיה, ויד עני ואביון לא החזיקה!"

ואנו שומעים אותם תוהים: נכון, אז מה? מחויבים אנו בשבע מצוות בני נח, ואותן קיימנו. במלואן. לא רצחנו, לא גזלנו, לא אכלנו אבר מן החי, לא עבדנו עבודה זרה, לא עברנו על גילוי עריות. אז לא הרשינו לאורחים לבוא, לא נתנו צדקה. על איזה עבירה עברנו?

איפה זה כתוב?! והפרשה הסמוכה בפרשתנו: אברהם אבינו מתיישב בגרר, מציג את אשתו כאחותו, ואבימלך רואה לכבוד לעשותה למלכה. וזוכה לגלוי בנאוי, לאמר: "גנח מת על האישה אשר לקחת". הוא מוחה: מה רוצים ממני. הוא הוטעה, אין בו אשם. למה ימות? והתשובה: "אכסנאי שבא לעיר, על עסקי אכילה ושתייה שואלים אותו, או על עסקי אשתו שואלים אותו?"

איזה טענה! נניח שלא נהג כשורה, אבל איפה זה כתוב?! על סמך איזה סעיף בחוק, איזה דין בשולחן ערוך, התחייב אבימלך מיתה?

ולמדנו, שלא כל דבר צריך שיהיה כתוב. איפה כתוב שלא עומדים להתפלל בידיים בכיסים. איפה כתוב שלא משוחחים בקריאת התורה (ואגב, זה זה כתוב)...

איפה כתוב שבא אורח לבית הכנסת יש להקדים פניו בשלום עליכם, ו"על עסקי אכילה ושתייה שואלים אותו", האם יש לו היתכנות לאכול סניקר ללון.

איפה כתוב שלא זורקים ניירות ברחוב (וכתוב) ושלא מציירים גרפיטי על הקירות (וכתוב) איפה כתוב שאין מתבדחים על חשבון הזולת (וכתוב). אבל גם אם לא כל אחד תלמיד חכם, ויודע כל מה שכתוב, ההגיון מורה, והמוסר הבסיסי, וגם היושר והמצפון הטבעי. אילו היינו

חיים לא אורח, היו חיינו אחרים. ראו מה עלה בסופו! שלא נדע! (מעיון השבוע).

ומי שלא חי לאורם, ראו מה עלה בסופו! שלא נדע! (מעיון השבוע).

עשרות שטרות התעופפו לעברו מכיוון המזון...

סיפור הרה"צ רבי אלימלך בידרמן, סיפור מפתיע שאירע בחודש אב האחרון. הסיפור מעורר אותנו להבונן בכלי האדיר שבידינו - התפילה האפשרות הזו לשפוך שיח לפני מלך העולם בכל מצב, בכל מקום ועל כל עניין. גם - כשהישועה אינה נראית באופק.

ובהגיעו לקראת ראש חודש אלול, כשהוצרך לקנות ספרי לימוד והלכשה לבניו לא הייתה הפרוטה מצויה בכיסו, המצוקה הלכלכלית הכבידה עליו מאוד, ובנוסף לכך, באותם ימים הוא התבקש להשיב חוב בסך 5,000 ₪ לקרוב משפחתו...

"ביום ראש חודש אלול, התפלל מיועדנו שחירת כראוי מתוך כבי ובתחנונים 'ברך עלינו את השנה הזאת', תוך זעקה לבורא עולם שיעזור לו. באותו יום, באמצע שנת הצהריים העירה אותו בתו בדיחיפות, ואמרה: 'אבא, מצאנו את סמטור הכסף שלך... אביה, שהיה עייף, מותש ודואג, גער בו שהיה מעירה אותו משנתו, אך הבת לא הניחה לו, ודחקה בו שיבוא לחזות במתרחש כרגע בסלון ביתם. 'האב מיהר לסלון, והנה הוא רואה כי עשרות שטרות של 200 שקלים מתעופפים להם מבעד לחרכי המזגן, התולה במרומי הסלון'.

לאחר שהתעשתו קמעה, החלו בני המשפחה לאסוף את השטרות, ולאחר שמנו את כל השטרות שהתעופפו, מצאו לפליאתם כי מדובר בסכום של 10,000 שקלים!!

"אבי המשפחה הבין שכל הנראה אחד מהשוכרים שדרו באותה דירה לפניו החליט, משום מה, להשתמש בזמן כמקום מחבוא לכסף. מיד פנה לרב ומורה הוראה, שפסק לו שמותר לו להשתמש בכסף, לאחר שיתכונן על גבי דף כי אם יתבע על-כך מבעל האבדה, ישלם לו. 'אבי המשפחה סיפר כי הוא שוכר את הדירה הזו כבר שנים רבות, ומספר טכנאים כבר טיפלו במזגן הזה מספר פעמים, ומעולם לא מצאו שם מאומה. 'מיד לאחר שזעקתך מקורות לבי לבורא שיושיעני, וכאשר חשתי שאין לי שום מפלט בלעדיו - נעניתי חן השמים', אמר בהתרגשות, והוסיף: 'מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקים בכל קראנו אליו'.

הלכה ודעת נידונים הלכתיים בסוגיות ה'דף היומי'

שיעור קביעת סעודה בפת הבאה בכיסוין לענין המוציא וברכת המזון בסוגיית הגמ' עירובין דף פג: מביאה הגמ' ברייתא בה מבואר שחייב הפרשת חלה נלמד מהפסוק (במדבר טו, כ') 'ראשית עריסותיכם', ששיעור חלה הוא כדי עיסותיכם, וכמה עיסותיכם כדי עיסת המדבר. וכמה עיסת המדבר, נאמר (שמות טז, לו) 'העומר עשירית האיפה הוא', מאן אמרו שבעה רבעים קמח ועוד חייבין בחלה, שהם ששה ירושלמית, שהם חמשה ציפוריות, מאן אמרו, האוכל כמדה זו, הרי זה בריא ומבורך, יתר על כן רבעתו, פחות מאן מקולקל במעיו, ע"כ דברי הגמ'. ומבואר ששיעור אכילה בריאה ומבורכת הוא שיעור עומר ליום, שזהו שיעור המן שירד לכל אחד במדבר כדי צורך שתי סעודות. ולפי זה נמצא ששיעור סעודה הוא חצי עומר.

הפוסקים דנו מהו שיעור קביעות סעודה באכילת פת הבאה בכיסוין, שמחייבת בנטילת ידים וברכת המזון. ומה גדר שיעור הסעודה הקבועה. וז' דעות בן פניני הלכה. במשנה ברורה (סי' קס"ח ס"ק כד') פסק, שלכתחילה צריך לחוש ששיעור קביעות סעודה הוא ארבע ביצים, ואין לאכול כשיעור זה מפת הבאה בכיסוין בלי נטילת ידים. ומקור דעה זו באליה רבה (שם ס"ק יז') בשם ספר אור חדש (נוסחי הברכות הראשונות ברכת המוציא בהגה"ה), ששיעור קביעות סעודה הוא ג' או ד' ביצים, וכן כתב במחצית השקל (שם ס"ק יג') בשם תוספות יום הכפורים (יומא עט: בתוס' ד"ה מיני) שהוא שיעור ג' או ד' ביצים, וביאר הטעם משום שמבואר בשו"ע (או"ח סי' ש"ח ס"ג) שנחלקו רש"י והרמב"ם בשיעור מזון שתי סעודות לעירוב, לרש"י (לעיל ד. ד"ה פרס) השיעור שמונה ביצים ולהרמב"ם (עירובין פ"א ה"ט) ששה ביצים, א"כ ממילא סעודה אחת לרש"י היא ד' ביצים ולרמב"ם ג' ביצים, וכיון שהוא שיעור סעודה הרי שקביעות על שיעור זה חשובה קביעות סעודה.

דעת האגור (סי' ר"ן), הובא בבית יוסף סי' קס"ח ד"ה פת הבאה) בשם ה"ר אביגדור היא, שסעודה קבועה היא סעודת ערב ובוקר ולא סעודת עראי, והוא מדברי שבלי הלקט (סי' קנ"ט). וכתב בנשמת אדם (כלל נד' סק"א) שכונתו לאפוקי ג' ביצים, שאף על כן שזוהו שיעור סעודה לענין עירוב, מכל מקום לענין קביעות סעודה לפת הבאה בכיסוין אין די בשיעור זה, ושלא כדברי קצת האחרונים שנקטו ששיעור זה נזקק סעודה קבועה, ועל כן כתב שהיור שצריך שיעור כדרך שבני אדם אוכלים בסעודת ערב ובוקר. ולא שיעור ג' ביצים שהוא סעודת ארעי, והביא שכן אמר לו הגר"א ששיעור שר בעיניו מה שכתבו האחרונים שהוא שיעור ג' ביצים, והביאו במשנ"ב (שם), וכתב שכן מצא באשכול (ח"א סי' יח') שמוכח שהוא סובר כן, וכן נוטה יותר לשון השו"ע (שם ס"ו). ומכל מקום כתב להחמיר כדעת הסוברים ששיעור ד' ביצים וכאמור.

דעת שו"ע הרב (שם ס"ח) היא ששיעור קביעות סעודה הוא חצי עומר, כנלמד מסוגיותיו, וכתב בשו"ע הרב ששיעור סעודה האמור בעירוב שהוא כ' ביצים הוא שיעור סעודה פחותה שבסעודת עניים הבריאים, ובאמת שם סעודה עליה, ולכן די בשיעור זה לענין עירוב, אבל אינה סעודת רוב בני אדם הבריאים, אלא כשיעור עומר לגולגולת לב' סעודות כמבואר בסוגיותינו, והביאו בערוך השולחן (ט"ז). וכתב שלפי זה שיעור קביעות סעודה הוא חצי שיעור חלה שהיא ליטרא וחצי, ובאמת רואין בחוש שכשיעור ד' ביצים אין כדי שביעה כלה והוא אכילת עראי.

למעשה יש לנוהג באכילת ו' ביצים ביונויות ומעלה לברך המוציא על כזית לחם אחר תחילה, ויברך ברכת המזון לצאת לדברי הכל. ואם אוכל פחות מו' ביצים ולא שבע ממנו, מברך בורא מיני מזונות ומעין שלש, ואם שבע ממנו יטול ידיו ויברך המוציא וברכת המזון עליו לבדו, והוא שאכל כשיעור ד' ביצים, אבל פחות מכן אם הוא שבע משיעור זה יברך המוציא ואחר כך ברכת המזון. (עי' סדר ברכת הנהנין פ"ב ס"ב).

לקבלת הגליון במייל: 7676400@gmail.com

*נמסר בס"ד, בשיעור דף היומי בביהמ"ד 'שערי דעת' מידי יום בשעה 18:45 בערב 'שמעו ותחי נפשיכם' ניתן להאזנה בקו השיעורים שו" שיערי דעת 074-740-32-90 ללמוד. להחכים. לדעת. או בקול הלשון *6761

המערכת: 'שערי דעת' רח' המגינים 32 ת.ד. 1778 טבריה טלפקס. 077-4102298 דוא"ל: Shaare.daat@gmail.com ניתן להיות שותפים באמצעות 'נדרים פלוס' שערי דעת - טבריה

פניני דעת

גליון לעמלי התורה ונשיאי גדלה בעיר'ק טבריה ת"ו

גליון מס' 108 פרשת 'וירא' כ' חשוון ה'תשפ"א

גליון 108

נצור לשונך

האם מותר לספר כי החברותא שהיא עומד לקבוע עמו, אינו מתאים לרמת כישוריו?

כותב הפתך חיים באיסור לגנות את חברו ולספר על מידות מגונות שיש בו, שאפילו אם רואה עליו שהורגל במידות אלו ואין לבו מר עליהן, כלל, וזאת כפי שכתב, שבדבר שאדם לא יודע את חומר איסורו, לא יצא ממנו מכלל 'עמיתך', אפילו עושה זאת במיד.

ועם זאת, במקרים אלו 'ונכון לו לספר דבר זה לבנו או לתלמידיו ולהיורים שלא יתחברו עמו, כדי שלא ילמדו ממעשיו...' אך עליו להסביר לשומע מדוע מספר לו בגנות חברו, כדי שלא יטעה לחשוב שמותר לדבר לשה"ר.

בביאורים ומוספים 'דרשו' מובא לגבי אדם הנחשב כת"ח, האם מותר לספר על אופיו ומידותיו או שיש בו דעות פסולות בהשקפה וכו', החזו"א (קובץ אגרות ח"ב קל) כתב שמותר ואין בכך משום לשה"ר, שכשם שמותר לספר לנשן הרע על איזה אומן באומנותו אם אדם מברר עליו לצורך, כ"ש שמותר לספר על הנחשב כגדול בתורה אם יש בו איזה פגם, הולדוע על כך המחויבים בתורה... הן הידיעה של חכמי הדור ליבם ומידות, הן גופי תורה". אך הוסיף, ש"מ' נדרשת בה זיהיות, כי אם ישנה קצת את הדבר אפילו בקצוץ של י"ד, נמצא מוציא שם רע על תלמיד חכם.

ולספר לחבור שעומד לקבוע חברותא עם חברו שמוחו חלש, דעת הגר"ח קניבסקי (בקש שלום עם' לא) שהוא בכלל דברי החזו"א ומותר הדבר, וכן דעת הגר"ן קרליץ (חוט שני שם עם' שבע) שמותר לספר לו שאינו כשרוני, שהרי זה לתועלת.

השגחת אחותו הקטנה שבינתיים הספיקה להתנמנם. רבי ישראל לקח את החלב והשקה את התינוק עד שהרדים אותו. כשהתעוררה הפעוטה ביקשה ממנו שלא יעזבנה כי מפחדת היא להישאר לבד. רק לאחר שהאם חזרה מביהמ"כ עזב את הבית...

אין לנו ספק, שרבי ישראל מסלנט יודע היה את מעלת "כל נדרי" בערב יום-הכיפורים והכיר הוא גם בחשיבות תפילה בציבור ובמיוחד בערב יום כיפור. אך גם יודע היה רבי ישראל שיש תינוק שבוכה והוא לבד, וצער בכי של תינוק לא פחות חשוב, אפילו מתפילה "כל נדרי".

גם על ה"חפץ חיים" מסופר על מעשי חסד, שמדי לילה היה מניקה את ביהמ"ד שבראדיו, מנקה את השולחנות והרצפות ומחמם את התנור כדי שיהיה חם ללומדים בביהמ"ד. מעולם לא עלה על דעת משהו שרבי ישראל מאיר טורח עד כדי כך עד שראוהו ר' שלום מאיר. גם בפעם הזאת התחנן הח"ח שלא יגלו את מעשיו ברבים.

